

NIEUWSBRIEF NIENM&BRIEF

deze nieuwsbrief is een uitgave van
jaargang 2 • nummer 6

kinder- en jongeren
• april 2003 • telefoon

Kop van Jut

Begin jaren 90 publiceerde Kinder- en Jongerentelefoon 'Word jij ook gepest?' naar aanleiding van de vele gesprekken die onze medewerkers met gepeste kinderen hadden. Sindsdien is het taboe rond het pestprobleem doorbroken en zagen veel concrete initiatieven, sensibiliseringscampagnes, onderzoeken, boeken, artikels, ... het daglicht. Vandaag staat het thema pesten nog steeds in de top drie van de telefoontjes van kinderen aan KJT. Zijn al die initiatieven dan een maat voor niets geweest? Wij geloven van niet.

Zo zijn een aantal hardnekkige vooroordelen en foute vooronderstellingen over pesten, pestkoppen en gepesten voor een groot deel uit de wereld geholpen. Vandaag wordt bijvoorbeeld minder vergoelijkend gesproken over de pestkop. Goed tien jaar geleden was dat nog een kwajongen en een wat overijverige speelvogel. En het slachtoffer moest zonnig wat meer haar op de tanden krijgen, wat assertiever zijn.

We geloven dat er wel degelijk concrete vooruitgang is geboekt.

Het pestprobleem is niet alleen bespreekbaar geworden maar ook kleiner. In elk geval op die plaatsen waar permanent rond het thema gewerkt wordt. En ook dat is een verdienste van al die initiatieven van de laatste jaren. Op heel veel plaatsen — ook op scholen — is pesten een thema geworden dat permanente aandacht krijgt in het beleid. Want we moeten niet naïef zijn : pesten, pestkoppen en slachtoffers van systematische pesterijen zullen altijd bestaan. Het punt is dat er zoveel mogelijk instrumenten en kennis zijn om op de juiste manier op te treden ten opzichte van de pestkop, het slachtoffer en de passieve mededaders.

Het vele denkwerk heeft alvast enkele definities, basisstellingen en uitgangspunten opgeleverd. Want wat pesten precies is, is niet altijd eenvoudig te omschrijven.

"Pesten is een bijzonder kwaadaardige vorm van agressie, die langdurig en met onophoudelijke regelmaat kan aanhouden en die het schoolgaan voor het slachtoffer tot een ondraaglijke lijdensweg kan maken. Dat pesten overigens ook voor de daders nadelige gevolgen heeft, is minder algemeen bekend, maar wel degelijk vastgesteld."

(Treiteren op school. Omgaan met pestkoppen en zondebokken in de klas — Dan Olweus)

" In Vlaanderen pest 16% van de leerlingen uit het basisonderwijs regelmatig of vaker andere leerlingen (in het secundair onderwijs is dat 12%) 23% van de leerlingen in het basisonderwijs meldt regelmatig of vaker slachtoffer te zijn van pesterijen (in het secundair onderwijs nog 15%). "

"Pesten en gepest worden nemen dus duidelijk af met de leeftijd.

Toch komt pesten nog veel te vaak voor om niet systematisch aan te pakken."

(Pesten op school. Een actieprogramma — Veerle Stevens en Paulette Van Oost).

In het midden van deze nieuwsbrief vindt u een poëzie-bundel. Kopieër hem en laat de kinderen van uw klas het tot een boekje vouwen, doorsnijden en verder afwerken. Ze kunnen op de blanco pagina's (juist gevouwen zijn dat pagina's 1 (cover), 4 - 5, en 8) tekeningen maken of eigen gedichten schrijven. Laat ze de inspiratie voor de tekeningen uit de gedichten halen.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Kinder- en Jongerentelefoon
Secretariaat
Hallepoortlaan 27
1060 Brussel

t & f: 02 534 37 43
info@kjt.org
http://www.kjt.org

TELEFOONNUMMER

078 15 14 13

E-MAIL

brievenbus@kjt.org

BRIEVEN

Postbus 50
2800 Mechelen

REDACTIE

nieuwsbrief@kjt.org

redactie Nieuwsbrief
Kinder- en Jongerentelefoon
Secretariaat
Hallepoortlaan 27
1060 Brussel

Collectieve aanpak

De Limburgse Provinciale Dienst Volksgezondheid organiseerde in 1996 een provinciale overleggroep 'Pesten op school'. Het doel was een sensibiliseringscampagne te voeren en om voor basisscholen – en later ook secundaire – educatief materiaal, informatie en een vormingsaanbod rond het thema pesten te ontwikkelen. Deze overleggroep was samengesteld met mensen van Dienst Volksgezondheid, CCG, CLB, MST, een deskundige in opvoedings- en gedragsproblemen, een klinische psycholoog, koepels van ouderverenigingen en het KJT. Na drie jaar werd een evaluatierapport opge maakt (dit rapport is te verkrijgen via Ielde Van der Sypt, projectverantwoordelijke Provincie Limburg, 011/23 08 67).

Enkele opmerkelijke besluiten en vaststellingen uit dit rapport waar we in deze nieuwsbrief ook verder op ingaan zijn:

- de verschuiving van een individuele naar een collectieve aanpak is een gunstige evolutie
- een gestructureerde aanpak van het pestprobleem geeft betere resultaten
- een begeleidende stuurgroep voor de concrete uitwerking is zinvol
- de inbreng van de leerlingen moet maximaal zijn.

De aanpak op individueel niveau

1. Het slachtoffer

- Neem zijn/haar verhaal ernstig. Ga na wat er gebeurt, vang het slachtoffer op met ondersteunende gesprekken. De leerling moet weten dat je hem/haar gelooft. Geef niet de indruk dat de oplossing nu nabij is.
- Benadruk de positieve kenmerken van het slachtoffer en leg de nadruk op positieve

reacties van de klas. Ze kunnen het zelfbeeld van het slachtoffer ondersteunen.

- Bespreek de concrete pestsituaties en bespreek alternatieve reactiewijzen (Wat had je kunnen doen? Hoe zou je in het vervolg kunnen reageren? ...).
- Zoek een reden of verklaring waarom het slachtoffer gepest wordt: is hij (te) vlug geraakt, laat hij zich gemakkelijk doen, reageert hij verkeerd of onhandig, ...
- Soms zal het slachtoffer extra begeleiding nodig hebben (leren opkomen voor zichzelf, sociale vaardigheidstraining). Probeer het probleem dan niet alleen op te lossen maar zoek hulp bij het CLB.

2. De pestkop

- Reageer op de pestkop zijn ongewenst en negatief gedrag, niet op zijn persoon. Kwets of kleiner hem niet. Hoe beter de band tussen de pestkop en u, hoe meer kans op een goed eindresultaat.
- Laat nooit blijken dat iemand iets is komen vertellen maar maak duidelijk dat

Pesten voorkomen

Pesterijen zijn niet alleen moeilijk op te sporen, maar ook complex en ondoorzichtig. Daarom moet je als leerkracht, wanneer je een pestkop op heterdaad betrapt, kordaat ingrijpen. Pestgedrag moet onmiddellijk en overduidelijk afgekeurd worden. Leerkrachten hebben de plicht die brandjes te blussen.

Maar ze hebben ook de taak een preventieve actie te voeren. De aanpak van het pestprobleem moet ingebed zijn in het schoolbeleid. Een pestactieplan op klas- en schoolniveau. Hoe duidelijker de aanpak en afspraken, hoe meer kans op succes.

Preventie tips:

- Door de leerlingen ernstig te nemen, met ze te praten, ze te geloven, ze te vertrouwen en ze verantwoordelijkheid te geven, voorkom je frustraties en agressie.
- Een school waar iedereen zijn plaats heeft, waar geen anonimiteit heerst en waar niemand aan zijn lot wordt overgelaten zorgt voor een positieve sfeer waar pesten minder voorkomt.
- Stel samenwerking boven competitie; kanaliseer geldingsdrang naar activiteiten als discussie en sport.
- Werk een gedragscode uit. Een reglement met betrekking tot pesten. Duidelijke afspraken over wat je (of de school) toelaat en wat niet. Reageer gepast en consequent op overtredingen

van die afspraken. Alle leerlingen moeten de regels van bij het begin kennen. Leerlingen moeten ook weten waar ze pesterijen kunnen signaleren. Stel die gedragscode op met de ganse groep. Daar start de preventie. De leerlingen voelen zich immers mee verantwoordelijk voor die regels en er groeit verbondenheid en medeverantwoordelijkheid.

- Een goed uitgebouwde, gestructureerde dialoog tussen ouders en school en tussen leerkrachten en opvoeders onderling zorgt voor een vlugge opsporing van problemen.
- Veel nevenactiviteiten en een overzichtelijke en boeiende speelplaats voorkomen verveling en (dus) pesten.

van pestproblemen

u het pesten zelf heeft gemerkt.

- Maak duidelijke afspraken: Wat te doen om het goed te maken? Wat als het nog gebeurt? Hoe ga je het in het oog houden? ...
- Ga op zoek naar de reden waarom de pestkop zich zo gedraagt. Zijn er conflicten, of is hij/zij op zoek naar aandacht of wil de pestkop zijn aanzien in de klas vergroten? In sommige gevallen (karakterproblemen, gebrek aan zelfcontrole, sociale problemen...) is verdere begeleiding nodig. Probeer niet om ook die problemen op te lossen, maar neem contact op met het CLB.

3. De ouders

- De ouders van de pestkop en het slachtoffer zullen zich verveeld of beschaamd voelen over wat er gebeurd is. Daarom zijn ze niet geneigd om zelf een initiatief te nemen. Een vertrouwenspersoon op school kan die drempel verlagen.
- Het nieuws kan bij de ouders van de pestkop hard aankomen, als een beschuldiging. Alsof ze te kort schoten

omdat ze niets van het negatieve gedrag van hun kind merkten. De pestkop kan thuis immers voorbeeldig en rustig zijn. Vertel uitvoerig en gedetailleerd wat op school gebeurt. Stimuleer de ouders om met hun kind het probleem eerst te bespreken en niet meteen te bestraffen.

- Ouders van het slachtoffer willen het potje vaak liever gedekt houden. Ze zijn bang dat hun kind nog meer het slachtoffer wordt als er ruchtbaarheid aan het probleem gegeven wordt. Overtuig hen dat er oplossingen zijn. Help ze om met hun kind te zoeken naar de oorzaak van het pesten en naar alternatieve reacties op concrete pestsituaties. Ouders kunnen hun kinderen ook stimuleren om naar de jeugdbeweging, hobbyclub of de academie te gaan. Milieus waar ze misschien niet gepest worden en aan zelfvertrouwen kunnen winnen.
- Ouders van kinderen die niet rechtstreeks met een pestgeval te maken hebben, kunnen de rol van hun eigen kind bespreken. Luisteren naar de verhalen

over pesterijen waar hun kind mee thuis komt. Die bespreken met de leerkrachten en andere ouders, duidelijk maken waar de grenzen liggen, ...

De aanpak op klasniveau: de andere leerlingen

- Ga klasgesprekken niet uit de weg. Bespreek het verschil tussen plagen, ruzie maken en pesten. Kies als leerkracht nooit de zijde van de meelopers om zo gezag en populariteit te verzekeren.
- Meestal beseffen de meelopers wel dat wat er gebeurt, fout is. Laat leerlingen zelf over oplossingen nadenken. Leer ze hoe ze in een pestsituatie kunnen reageren. Als pestkoppen met hun gedragingen geen succes meer ervaren bij de meerderheid of zelfs op tegenkantingen botsen, zullen de pesterijen vaak een stille dood sterven.
- De leerlingen die niet rechtstreeks bij het pesten betrokken zijn, kunnen het slachtoffer meer bij hun activiteiten betrekken en erop toezien dat de pestkop zijn gemaakte afspraken nakomt.

9 stappen tot een pestactieplan

- Sensibiliseer directie, leerkrachten, ouders en leerlingen.
- Stel een werkgroep samen met alle betrokkenen: directie, leerkrachten, ouders, leerlingen.
- Maak afspraken rond gezonde omgangsvormen: spreek af wat kan en wat niet. Iedereen moet de regels kennen en naleven. Straffen moet eerlijk, zinvol en rechtvaardig zijn. Stel straffen niet uit, ze moeten direct volgen op de overtreding.
- Stel een vertrouwenspersoon aan en maak aan elk kind en elke ouder duidelijk dat ze in geval van problemen terecht kunnen bij die vertrouwenspersoon.
- Maak leerlingen vanaf de eerste schooldag duidelijk dat de school geen pesten duldt.
- Zorg voor een veilige plaats op school, een vluchtheuvel waar je op adem kan komen. Dat lukt enkel als een leerkracht erop toeziet dat de vluchtheuvel niet wordt geschonden.
- Bespreek hoe dode momenten (speeltijden, middagpauzes, ...) op school zinvol worden ingevuld (hobby's, muziek, sport, ...)
- Zorg voor voldoende effectief toezicht op de speelplaats, tijdens de sportlessen, de maaltijden in de eetzaal, de uitstappen, de zwembles, ...
- Evalueer regelmatig de activiteiten en situatie op school. Stuur het plan indien nodig bij.

De aanpak op schoolniveau: de leerkrachten en opvoeders

- Spreek met collega's over gevallen van pesterijen en vraag hun mening.
- Vraag ze om extra gevoelig te zijn voor het specifieke probleem, extra uit te kijken en om direct te reageren.
- Bevorder de communicatie rond het probleem in alle geledingen van de schoolgemeenschap: de ouderraad, de leerlingenraad, de leerkrachtenraad).
- Ouders, leerkrachten en leerlingen kunnen een interventieplan of pestactieplan uitwerken (zie verder). Liever als preventieve actie dan naar aanleiding van één concreet geval. Anders dreigt dat ene geval alle aandacht te krijgen en lijkt het alsof er geen andere problemen zijn.

Stotterkop

Ik heb een vriendje,

't is een echte stotterkop.

Zo noemt ie zichzelf hoor,

ik scheld er niet op.

Je moet 'm nooit helpen

maar doorgewoon wachten,

ook al zit wat ie zeggen wil

in je gedachten.

Maar wil je hem nadoen

als ik er bij sta,

pas op, want ik geef je

een snotterkop na.

Gerard Delft

De wens

Ik zou willen dat ik een gouden

appel was

Dat ik in een museum lag

En bewonderd door koningen en prinses

en allerlei mensen van adel

En dat ik zwaar bewaakt werd

Dat ze me verwenden

Dat ik zo groeide

Dat ik te groot werd voor een gymzaal

Maar helaas ben ik altijd Constant geweest

Constant H., 11 jaar, 1970

commentaar van de leerkracht bij wie dit kind in de klas zat:

Constant was heel erg dik. Hij werd er mee gepest.

'Vooruit', dacht hij op een dag, 'dan wil ik ook dik zijn.' En toen maakte hij dit proza-gedicht. Na die

tijd vond hij het niet erg meer dat hij zo dik was.

Nu is hij een reuzekerel. Ik geloof dat hij kapitein op de zeevaart is!

Leugenaar

Weet je wel?

Weet je wel?

Weet je wel?

Weet je wel?

Maar natuurlijk weet je wel!

Nogal wiedes weet je wel!

Ongetwijfeld

Ongetwijfeld

Ongetwijfeld weet je wel!

Nee! Nee! Nee! Nee!

Wij weten echt van niets!

Wij hebben niets gehoord!

Wij hebben niets gezien!

En dus weten wij

Niets!

Daniël Charms

Eenzaam

Ik ben eenzaam

Niemand om me heen

Ze staan me uit te lachen voor het raam

Ik ben alleen

Ik heb alleen maar een hond

Die kan wel spelen

maar houdt zijn mond

Ik ga hem strelen

Sofie De Smedt, 10 jaar

Anders

Waarom ben je steeds alleen
zonder vrienden om je heen?
Je zit daar maar en wacht
en hoopt dat niemand om je lacht ...

Zeg mij eens waarom

doen mensen vaak zo stom?
Ze maken gekke gebaren
en staan je aan te staren...

Mag je dan niet anders zijn?

Ween je wangen maar niet nat
want weet maar heel zeker dat
je gewoon mijn vriendje mag zijn!

Nele Warson, 9 jaar

Uitgelachen

mij niet gezien,
te klein, dus ga maar opzij
geen vriendinnen
wel verdriet
juffrouw geen hulp

maar heel stil

bid en smeek ik
onder hun
smalende blik

stik ik

laat mij toch ook
groot en sterk worden

Lise Van Schuerbeek, 11 jaar

Ongewenst

jongen te grote handen
te diepe broekzakken
te vreemde gedachten
te warrig hoofd

met knikkende knieën

en kippenvol overal
aarzelt hij zijn eerste stappen
zonder hen

stukje

voor stukje
brokkelt hij
af

Josien De Brandt, 11 jaar

Dik

Ik ben dik, nee dik, niet mollig
en daar zit ik dus wel mee,
want ze noemen me Miss Piggy
en ik durf haast niet in zee.

In de krant zag ik een foto

van een leuke dikke vent
en die had een boek geschreven:
'Dik, en blij dat je het bent'

Dat bedoelde hij als grapje,

want hij vond het niet zo fijn
om een dikke heer te wezen
in een wereld aan de lijn.

Maar die kerel is volwassen
en dan zit het nog wel snor.

't is heel ander als j' een kind bent
en ze roepen: knor, knor, knor!

André Sollie

Kordaat optreden

Preventie kan natuurlijk niet alle gevallen van pesten voorkomen. De beste strategie om pestgevallen te counteren is kordaat, consequent en onmiddellijk optreden

Strategie op korte termijn om het pesten een halt toe te roepen:

- Informeren en sensibiliseren van leerlingen, leerkrachten, overig personeel en ouders
- Signaleren van pesters en pesterijen aanmoedigen
- Ontwikkelen van maatregelen om gelegenheden tot pesten te voorkomen
- Expliciteren van de gedragscode rond pesten op school
- Inoefenen van vaardigheden om pesten onmiddellijk te doen stoppen
- Inoefenen van incidentgesprekken waarbij onmiddellijk ten aanzien van de pestkop wordt ingegrepen
- Inoefenen van ondersteuningsgesprekken
- Ontwikkelen van een procedure voor herstel van onrecht (herstelcontract)

Strategie op lange termijn om voorwaarden te scheppen die de verandering verankeren:

- Integreren van de gedragscode tegen pesten in het schoolwerkplan
- Opvolgen van maatregelen om gelegen-

heid tot pesterijen te voorkomen

- Ontwikkelen van strategieën op het niveau van de klas, waardoor het niet tolereren van pesten deel uitmaakt van de werking binnen de klas
- Ontwikkelen van een strategie om het gedrag van pestkoppen beter te leren begrijpen
- Ontwikkelen van een strategie om het gedrag van gepeste kinderen beter te leren begrijpen

Belangrijk in een gedragscode:

Algemeen: wat is pesten

- Pesten wordt niet getolereerd
- Wat verwacht de school van leerlingen
- Welke rol nemen de volwassenen (personeel, ouders) op zich

schoolpersoneel: wat is pesten

- Men moet reageren (direct tussenkomen en melden is belangrijk)
- Afbakening van verantwoordelijkheden
- Procedure in geval van constatering van pestgeval = minimaal melden, standpunt vermelding: geen tolerantie, onmiddellijk contact met de kernleerkracht

ouders: definitie pesten

- Ouders van pestkoppen informeren over herstelcontract en eventueel uitnodigen
- Ouders van gepeste kinderen moeten contact nemen met school

leerlingen: wat is pesten

- Er wordt aandacht aan besteed, ingeval van pesten steeds een gesprek met kernleerkracht
- Opstellen van herstelcontract
- Signaleren van pesten is niet klikken (hoeft niet openbaar gemaakt te worden)

Naar de pestkop:

- elk personeelslid grijpt in
- Inschakeling van de kernleerkracht
- Pestsituatie moet hersteld worden (herstelcontract, materiële schade moet vergoed worden)
- Ouders worden schriftelijk/mondeling geïnformeerd
- Pestkoppen hebben hulp nodig wanneer pesten niet vermindert

Naar de middengroep:

- durf uit te komen voor je eigen mening
- laat je niet gebruiken

Naar positieve getuigen:

- vertel je vrienden je mening
- Laat afkeuring blijken
- Vecht zelf niet terug
- Laat een gepest kind niet alleen: vertel hem/haar dat je niet akkoord gaat: pesten is niet fair omwille van de ongelijke machtsverhouding
- Spreek met het gepeste kind af wie naar de kernleerkracht gaat
- Neem hem/haar op in jouw groep

Pesten- dat kan niet ! -prijs

Sinds 2000 reikt Jeugd & Vrede, een pluralistische jeugdendienst voor vredesopvoeding, prijzen uit om de aanpak en de preventie van pestgedrag te stimuleren in Vlaanderen.

De hoofdbekommernis van de initiatiefnemers is pesten in te dijken in scholen, jeugdorganisaties en op de werkvloer. Pesten is immers bedreigend voor alle jongeren en laat hen kansen missen op een persoonlijke ontplooiing en aangename sociale relaties. Elk schooljaar wordt deze "Pesten- dat kan niet ! -prijs" uitgereikt aan 20 Vlaamse scholen, organisaties of personen die zich inzetten om pestgedrag te

voorkomen en effectief te laten verdwijnen.

Alle scholen, organisaties en personen kunnen meedingen naar deze prijs. Om in aanmerking te komen is het voldoende om voor 1 april een kandidaatsdossier in te sturen. Het verslag van de concrete invulling van de activiteiten binnen de school of organisatie dient aan te komen voor 15 november bij Jeugd & Vrede.

Een jury van "pestspecialisten" neemt deze ingezonden dossiers onder de loupe. Er wordt heel veel belang gehecht aan een vijfsporenbeleid. Dit wil zeggen dat alle betrokkenen in de problematiek

gesensibiliseerd worden : pesters, gepesten, de middengroep, leerkrachten/begeleiders en ouders.

Uit alle inzendingen worden in eerste instantie 20 genomineerden geselecteerd die 2125,00 startgeld ontvangen. Uit deze genomineerden worden 9 laureaten gekozen goed voor "zilver" ter waarde van 2500,00 en één hoofdprijswinnaar ontvangt 22500,00.

Indien je geïnteresseerd bent voor de "Pesten- dat kan niet ! -prijs 2004" kan je een kandidaatsdossier-formulier aanvragen bij Jeugd & Vrede te Brussel, tel. 02 640 19 98 of e-mail jev@jeugdenvrede.be.

in acute gevallen

Praktijkvoorbeelden van een pestactieplan:

Vrije Basisschool Eigenbilzen; gedragscode voor de leerlingen

'Ik heb de pest aan pesten'

Een school waar niet gepest wordt is een aangename school waar geen enkel kind moet vrezen om uitgelachen te worden of om niet aanvaard te worden.

Zo een school willen wij zijn!

Pesten mag niet! Pesten is andere kinderen lastig vallen door te slaan, te schoppen of te stampen. Maar anderen uitlachen, bespotten en zelfs kinderen niet laten meespelen is ook pesten. Het materiaal van andere kinderen met opzet beschadigen of dingen afnemen is eveneens pesten. Op school doen we dit niet.

Word je zelf gepest? Vecht dan nooit terug, scheld nooit terug. Probeer zelf een oplossing te vinden voor het probleem door met andere te praten. Helpt dat niet, ga dan zo snel mogelijk naar de leerkracht en vertel eerlijk wat er gaande is.

Zie je pesten? Doe vooral niet mee. Mee pesten is even erg als zelf pesten. Toon duidelijk dat je niet akkoord bent dat er gepest wordt. Laat de gepeste leerling niet alleen maar laat hem met jou meespelen. Als de pestkop niet stopt ga dan naar de leerkracht.

Ben je zelf de pestkop? Dan ben je in de fout. Stop onmiddellijk met pesten en maak het goed met degene die je hebt gepest. Geen mooie praatjes maar het echt goed menen zodat het pesten stopt. Doe je dat niet dan schrijft de leerkracht jouw naam in een dagboek. Op het einde van de week bekijkt de directie het dagboek en roept jou op het matje met je schoolagenda. In de schoolagenda komt een nota voor je ouders. Je krijgt ook een gepaste opdracht zodat het pesten voor eens en altijd een einde neemt. Onthou vooral: pestkoppen worden streng aangepakt!

Samen met alle leerkrachten en alle leerlingen doen we er alles aan om van onze school een pestvrije school te maken.

Ik ben het eens met deze gedragscode en daarom schrijf ik mijn naam onder deze afspraken. Ik beloof me in te zetten om deze afspraken echt na te leven.

Klas:

Handtekening:

Voorbeeld van een herstelcontract na een pesterij:

Herstelcontract bij pesten

Omdat:

(omschrijf het incident en meer specifiek de rol van de pestkop in het gebeuren)

Zal (naam van de pestkop), van tot (tijdsduur)

tot herstel van situatie het volgende doen:

Op (datum) om (uur) wordt nagegaan of de situatie naar behoren is hersteld.

Datum:

Voor akkoord

Handtekening leerling

Voor akkoord

Handtekening kernleerkracht

Voor kennisgeving,

Handtekening van de ouders

Oordeel over uitvoering van het contract

0 goed uitgevoerd 0 niet uitgevoerd

Datum:

literatuurlijst

Vanaf 9 jaar tot 12 jaar

- BECKMAN Thea, **Wonderkinderen**. Rotterdam, Leniscaat, 1984, 126 pag.
Ook superintelligente kinderen hebben problemen: je vrienden volgen een andere studierichting en jij zit met oudere kinderen in de klas.
- VAN GESTEL Peter, **Joost**. Amsterdam, Van Goor Jeugdboeken, 1983, 148 pag.
Joost is elf, klein, draagt een brilletje en is zeer intelligent. Hij krijgt geen contact met andere kinderen.
- WALDA Dick, **Pissebed**. Haarlem, Gottmer, 1983, 92 pag.
Wessel wordt uitgelachen omdat hij op elf jaar nog in bed plast.
- PETERSON Hans, **Pelle Jansson een geluksvogel**. Vertaald Van Beek N. Amsterdam, Van Goor Jeugdboeken, 1982, 77 pag.
De verhuis van Pelle naar de stad vraagt veel aanpassing, vooral omdat hij het dialect van het platteland spreekt en hiervoor wordt gepest.

vanaf 12 jaar

- CHAMBERS Aidan, **Tirannen**. Amsterdam, Querido, 1985, 141 pag. (Zilveren Griffel 1986)
Lucie is een braaf meisje uit een warm nest, dat op school heel sterk geplaagd wordt door een vrouwelijk duo klasgenootjes. Door gezamenlijk een muurkrant over deze pesterijen te maken, lost de klas dit probleem zelf op.
- VRIENS Jacques, DROS Imme, SCHOUTEN Alet, e.a., **10 x buitenbeentje**. Weesp, Van Holkema en Warendorf, 1984, 125 pag.
Tien korte verhalen van verschillende auteurs rond het thema "buitenbeentje": een jongen die te lijden heeft onder een geweldloze opvoeding, een tegendraadse zoon van rijke ouders, een meisje dat niet volwassen wil worden, een jongen die verliefd wordt op een andere jongen...

- VAN BARTUM.A , **De Heks van Amersfoort**. uitg. Holland, 1978.
- BEUKENKAMP Greet, **Al het water van de zee**. uitg. Sjaloom, 1992.
- COBURN Ann (vertaling: Liesbeth Swilders), **Het granieten beest**. uitg. Elzenga, 1993.
- BROCK Cole, **De zondebokken**. uitg. Querido.
- DENZEL.J , **Tao, de uitgestotene**.
- GUTZSCHAEHER V.M., **Gelukkig was er Miki**. Averbode, uitg. Altiora, 1994.

Volwassen literatuur over "Pesten"

- DAN OLWEUS, **Treiteren op school: omgaan met pestkoppen en zondebokken in de klas**. uitgeverij Acco, Leuven, 1986
In dit boek geeft de auteur in kort bestek, helder en nauwgezet de oorzaken, achtergronden en gevolgen van treiterproblemen weer. Hij stelt tevens een meersporig begeleidingsprogramma voor, dat zonder veel moeite in de alledaagse schoolpraktijk kan worden ingepast en dat bewezen heeft succesvol te zijn.
- BOB VAN DER MEER, **Kinderen en pesten. Wat volwassenen ervan moeten weten en eraan kunnen doen**. Kosmos z&K Uitgevers, Antwerpen, 1995.
Dit boek is voor diegenen die willen weten welke dramatische gevolgen pesten voor het slachtoffer kan hebben en die dat probleem ook daadwerkelijk willen aanpakken. Als alle ouders hun verantwoordelijkheid nemen, kan de school een veilige plek worden voor de kinderen die regelmatig gepest, getreiterd, geschopt, geslagen of geïsoleerd worden.
- BOB VAN DER MEER, **Pesten op school: lessuggesties voor leerkrachten**. Van Gorcum & Comp., Assen, 1997.
De auteur beschrijft in dit boek een systematische aanpak van het pestprobleem. En geeft een overzicht van bestaande lessuggesties voor leerkrachten.

- PATFOORT PAT, **Ik wil, jij wilt niet ... Geweldloos opvoeden**.

Dit boek leert hoe een geweldloze opvoeding in de praktijk kan omgezet worden. Het biedt eerst een theoretisch kader dat duidelijk maakt waarop geweldloze opvoeding gebaseerd is en hoe het in elkaar zit.

Het grootste deel van het boek bestaat uit levensechte verhalen met commentaar die ons de theorie zeer concreet en dus goed vatbaar en hanteerbaar maken.

- DEBOUTTE GIE, **Pesten, gedaan ermee! Hoe omgaan met pesterijen? Tips voor ouders, leerkrachten en begeleiding**. uitg. BDI - Jeugd en vrede v.z.w., 02/640.19.98.

Niemand twijfelt er nog aan dat de kinder- en jeugdijaren uiterst belangrijk zijn. Zij zetten een stempel op ieders toekomst. Een gelukkige kindertijd biedt uitzicht op een gelukkig leven. Jongeren hebben recht op een fijne en leerrijke jeugd. In die periode zouden ze hun volle mogelijkheden moeten kunnen ontdekken en ontplooien. Pesterijen maken dit dikwijls onmogelijk.

Dit boek doorprijkt de vooroordelen en toont via veelvuldige getuigenissen aan waartoe pesterijen kunnen leiden. Wie de talrijke adviezen en tips naleest, hoeft niet meer te aarzelen: aan pesterijen valt wat te doen!

- STEVENS Veerle en VAN COAST Paulette, **Pesten op school. Een actieprogramma** (3 delen + video "Prettige dag gehad"). Garant, Leuven.
Onderzoeksgroep gedrag en gezondheid, Rijksuniversiteit Gent.